

Верховний
Суд

Актуальна судова практика у спорах щодо дітей

Євген Синельников

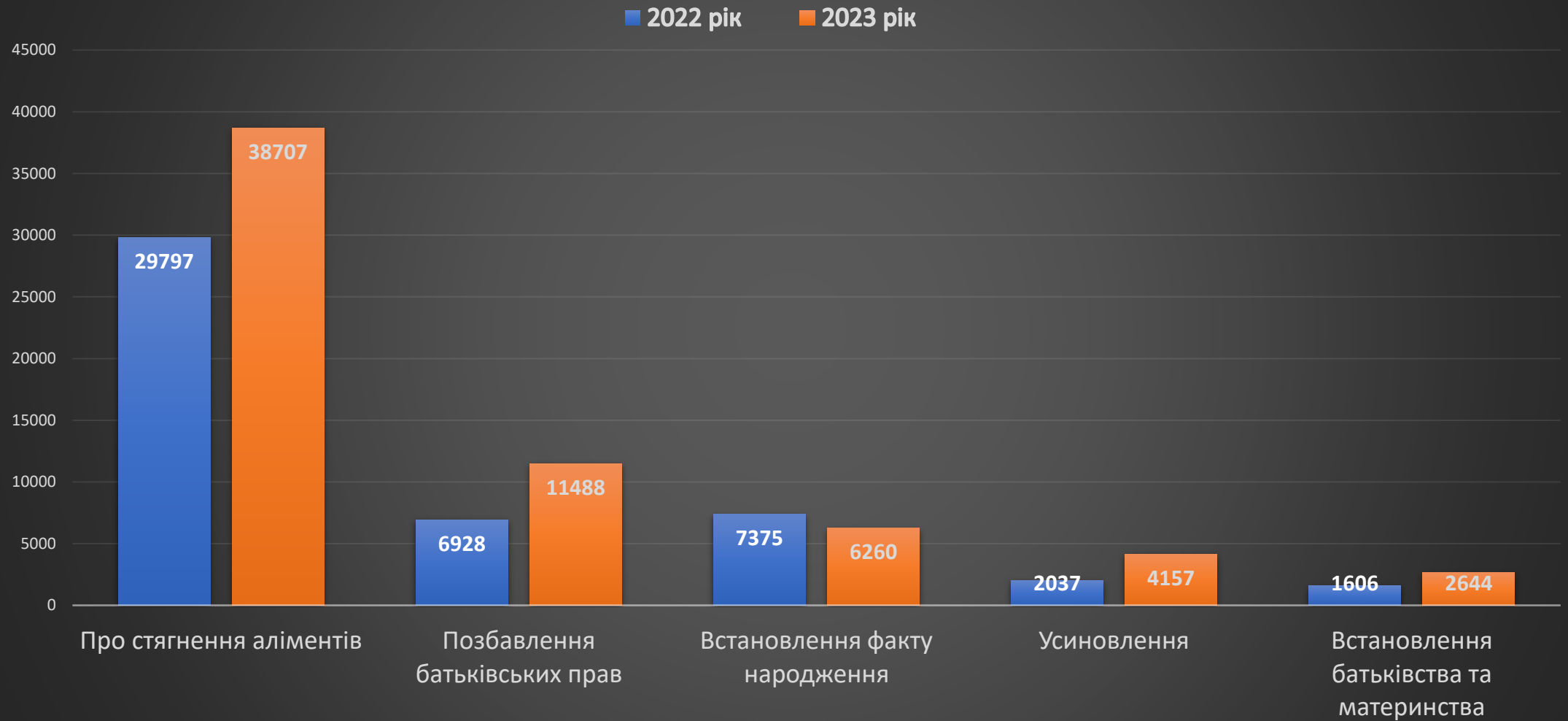
Суддя КЦС ВС

Захист прав дитини в умовах дії воєнного стану є одним з ключових питань в Україні.

За два роки повномасштабного вторгнення держави-агресора на українські землі більше 2 мільйонів дітей виїхати за кордон.

Залишення небезпечних місць проживання та перебування людей призвела до вимушеного розділення українських сімей, діти з дорослими (дідусь, бабуся, матір) евакуювалися до безпечних місць за межі України.

Кількість заяв, що перебували на розгляді у судах першої інстанції

Кількість скарг, що перебували на розгляді у КЦС

■ 2022 рік ■ 2023 рік

Основні виклики:

- строки розгляду справ щодо дитини (пріоритетність);
- актуальність запровадження сімейної спеціалізації суддів (судів), адвокатів, медіаторів, розвиток медіації;
- роль адвоката та органів у справах дітей під час розгляду судом цивільних спорів, які стосуються права дитини на сім'ю;
- з'ясування та врахування думки дитини у цивільних провадженнях;
- юрисдикція;
- залучення психолога у цивільних провадженнях.

Підсудність

У постанові Верховного Суду від 11.12.2023 у справі N607/20787/19 вказано, що нормами чинного законодавства України не передбачено імперативної умови про те, що перебування дитини за межами України є підставою для відмови у задоволенні позову про визначення місця проживання такої дитини, а сама по собі обставина проживання дитини за кордоном (незалежно від того чи вивезена дитина за кордон до звернення до суду з позовом про визначення місця її проживання чи після) не впливає на вирішення судами України спору про визначення місця її проживання

Ініціювання спору про визначення місця проживання дитини з метою отримання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, звільнення з військової служби протягом особливого періоду, виїзду за межі України

Постанова ВП ВС від 11 вересня 2024 року у справі № 201/5972/22 (провадження № 14-132цс23). Факт самотійного виховання дитини батьком не може бути встановлений за правилами окремого провадження.

Постанова і окрема ухвала Верховного Суду від 13 березня 2024 року у справі № 495/2284/23.

Постанова КЦС ВС від 09 вересня 2024 року у справі № 569/20792/23 (провадження № 61-738св24)

Правова мета звернення заявника до суду з вимогою про встановлення факту полягає у наданні йому певного правового статусу, який буде мати презюмований характер для певного центру комплектування та соціальної підтримки, що є недопустимим та суперечить інституту встановлення судом юридичних фактів.

Постанова КЦС ВС від 05 червня 2024 року у справі № 283/1199/23 (провадження № 61-12851св23).

Постанова КЦС ВС від 29 березня 2024 року у справі № 378/760/23 (провадження № 61-18182св23)

Постанова Верховного Суду у складі ОП КЦС ВС від 11 грудня 2023 року у справі № 523/19706/19 – ненадання (неможливість надання) органом опіки та піклування *висновку* не призводить до неможливості розгляду та вирішення спору по суті.

Постанова Верховного Суду від 31 січня 2024 року у справі № 711/4569/23 щодо особливостей забезпечення позову у період воєнного стану.

Зупинення провадження у сімейних спорах на підставі п. 2 ч. 1 ст. 251 ЦПК України

Постанова КЦС ВС від 04 липня 2023 року у справі № 359/7297/22 (провадження 61-7893св23) – погодився з зупиненням провадження у справі про визначення місця проживання дитини – дитина проживає з матір'ю.

Постанова КЦС ВС від 17 липня 2024 року у справі № 439/1518/23 (провадження № 61-7319св24) дитина забезпечена певним рівнем матеріального благополуччя за рахунок стягнення аліментів з батька, який не ігнорує свої батьківські обов'язки та окрім визначеної судовим рішенням суми аліментів додатково та добровільно сплачує дитині кошти.

На розгляді ОП КЦС перебуває справа № 557/1226/23 (провадження № 61-2354сво24).

При вирішенні спору з приводу визначення місця проживання дитини суд має право розглянути наступні моделі:

- спільна батьківська опіка з почерговим проживанням дитини у помешканні кожного із батьків за відповідним графіком (у постановах від 26 жовтня 2022 року у справі № 750/9620/20 (провадження № 61-7187св22), від 14 грудня 2022 року у справі № 742/2571/21 (провадження № 61-10119св22), від 12 квітня 2023 року у справі № 569/22963/21, від 17 травня 2023 року у справі № 750/843/21 (провадження № 61-6463св22), від 04 жовтня 2023 року в справі № 208/4667/20, від 10 січня 2024 року у справі № 183/3958/20) Верховний Суд звертав увагу на можливість застосування судами моделі спільної фізичної опіки над дитиною);
- визначення місця проживання дитини у помешканні, в якому дитина проживала, а батьки при цьому почергово мають приїжджати і виїжджати до цього помешкання згідно з узгодженим графіком;
- визначення місця проживання дитини з одним із батьків із забезпеченням контакту дитини з іншим з батьків за відповідним графіком.

Постанова Верховного Суду від 16 лютого 2024 року у справі № 465/6496/19
(провадження № 61-16408св23)

При вирішенні спору між розлученими батьками про визначення місця проживання дитини суд, виходячи з міжнародних норм та принципу рівності прав й обов'язків батьків, з урахуванням обставин справи, має право розглянути питання щодо визначення місця проживання дитини з одним з батьків із забезпеченням контакту дитини з іншим з батьків чи застосування спільної фізичної опіки з почерговим проживанням дитини у помешканні кожного з батьків за відповідним графіком.

Спільне батьківство:

- розглядається як координація між дорослими у їхніх батьківських ролях і здатність підтримувати та допомагати один одному, що може покращити співпрацю між батьками та зменшити ризик потенційних суперечок, оскільки така модель вільна від тягаря переможець-переможений;
- сприяє відкритому спілкуванню між батьками, мінімізації конфліктів та розчарувань, приносить користь стосункам матір-дитина і батько-дитина;
- є відповіддю на зміни в суспільних цінностях і нормах на поступовий рух до більш рівного розподілу сімейних обов'язків між батьками та матерями, як і рівності в інших сферах життєдіяльності.

Проблеми, пов'язані із почерговим проживанням дитини з кожним з батьків, проявляються, як правило, лише на початковому етапі.

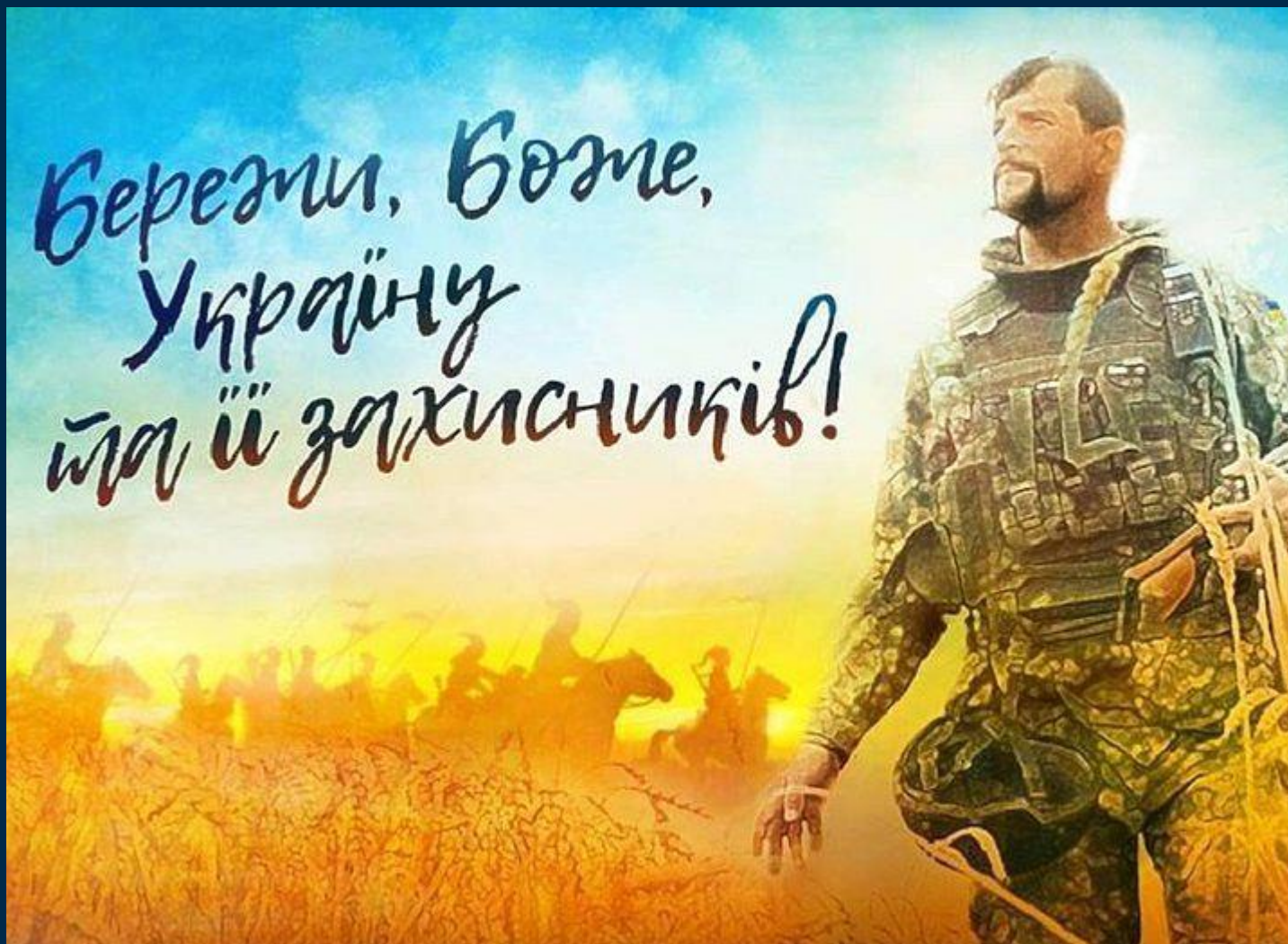
Спільна батьківська опіка була присуджена судами апеляційної інстанції: постанова Івано-Франківського апеляційного суду від 20 березня 2024 року у справі № 347/1317/22, постанова Дніпровського апеляційного суду від 13 лютого 2024 року у справі № 201/2277/23, постанова Чернівецького апеляційного суду від 29 лютого 2024 року у справі № 727/4167/23.

У постанова Верховного Суду від 22 травня 2024 року у справі № 643/7509/21 суд касаційної інстанції дійшов висновку, що за відсутності іншої домовленості між батьками, в інтересах дитини буде проживання (перебування під фізичною опікою кожного з батьків) по чергово з батьком та матір'ю за відповідним графіком, щодо чого сторони вчиняли спроби домовитися раніше.

У постанові від 22 травня 2024 року у справі № 754/3063/22 Верховний Суд не погодився з позицією судів попередніх інстанцій, які відхилили висновок органу у справах дітей про доцільність застосування по чергово проживання дитини з кожним з батьків

Верховний
Суд

Дякую за увагу!